

آیین دادرسی کیفری

(جلد اول)

مؤلف:

محمد موسی پور

قاضی دادگستری و مدرس دانشگاه

مطابق با آخرین تغییرات قوانین

چاپ اول

تابستان ۱۴۰۰

سرشناسه	موسی‌پور، محمد، ۱۳۶۴-
عنوان قراردادی	ایران، قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	آیین دادرسی کیفری/تألیف و گردآوری محمد موسی‌پور.
مشخصات نشر	تهران: مؤسسه آموزشی تألیفی ارشدان ۱۴۰۰-
مشخصات ظاهری	ج.
شابک	ج ۱: ۹۷۸-۶۲۲-۰۸-۱۵۶۰-۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	آیین دادرسی جزایی -- ایران
موضوع	Criminal procedure -- Iran
موضوع	حقوق جزا -- ایران
موضوع	Criminal law -- Iran
رده بندی کنگره	۳۴۵/۵۵۰۵
رده بندی دیویی	KM4۶۰۴
شماره کتابشناسی ملی	۸۵۲۰۹۹۶
اطلاعات رکورد:	فیبا
کتابشناسی	

www.ketab.ir ارشدان

مؤسسه آموزشی تألیفی ارشدان

نام کتاب:	آیین دادرسی کیفری-جلد اول
تألیف و گردآوری:	محمد موسی‌پور
ناشر:	آموزشی تألیفی ارشدان
ویرایش:	اول
نوبت چاپ:	اول ۱۴۰۰
حروفچینی و صفحه آرایی:	www.irantypist.com
طراح و گرافیکست:	www.irantypist.com
شابک دوره‌ای:	۹۷۸-۶۲۲-۰۸-۱۵۵۹-۴
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۰۸-۱۵۶۰-۰۰
شمارگان:	۱۰۰۰
مرکز خرید آنلاین:	www.arshadan.com
مرکز بخش و توزیع:	www.arshadan.net
قیمت:	۲۱۴۷۶۲۵۵
	۵۰۰۰ تومان

پیشگفتار ناشر:

به نام ایزد دانا که آغاز و انجام از آن اوست

هرگز دل من ز علم محروم نشد کم ماند زاسرار که مفهوم نشد
اکنون که به چشم عقل در می نگرم معلوم شد که هیچ معلوم نشد

ای دانای بی همتا، ای بخشنده‌ایی که ناخواسته عطا فرمایی و هر نیازمندی را به عدالت بی‌نیاز گردانی، مگر اینکه نالایق باشد و آن عنایت را به بازگونه از دست دهد. در عرصه پیشرفت تکنولوژی در هزاره سوم، هنوز نیاز بر مطالعه کتاب در کنار استفاده از منابع کامپیوتری و اینترنت احساس می‌شود. از این بابت خوشحالیم که می‌توانیم در جهت اعتلای علم، دانش و فرهنگ کشور قدمی هر چند کوچک برداریم.

و من الله التوفیق

دکتر شمس الدین یوسفیان

مدیر مسئول انتشارات ارشدان

۱۷.....	پیشگفتار.....
۱۹.....	فصل اول: کلیات آیین دادرسی کیفری.....
۲۰.....	مبحث اول: آیین دادرسی کیفری.....
۲۱.....	گفتار اول: مرحله کشف و تحقیق.....
۲۱.....	گفتار دوم: مرحله تعقیب متهم.....
۲۲.....	گفتار سوم: مرحله دادرسی یا محاکمه.....
۲۲.....	گفتار چهارم: مرحله اجرای احکام کیفری.....
۲۲.....	مبحث دوم: مفاهیم و قلیرو دادرسی کیفری.....
۲۳.....	گفتار اول: مفاهیم، اهمیت و اهداف.....
۲۳.....	بند اول: تعریف آیین دادرسی کیفری.....
۲۳.....	بند دوم: اهمیت و اهداف دادرسی کیفری.....
۲۵.....	گفتار دوم: مفهوم متهم، مظنون و مشتکی عنه.....
۲۶.....	بند اول: مفهوم متهم.....
۲۶.....	بند دوم: مفهوم مظنون.....
۲۷.....	بند سوم: مفهوم مشتکی عنه و عناوین مشابه.....
۲۷.....	مبحث سوم: اقامه‌ی دعوای عمومی.....
۲۷.....	گفتار اول: دعوای عمومی.....
۲۹.....	بند اول: قاعده‌ی قانونی بودن تعقیب (الزامی بودن تعقیب).....
۳۱.....	بند دوم: قاعده‌ی موقعیت داشتن تعقیب.....
۳۱.....	گفتار دوم: مزایا و معایب سیستم موقعیت داشتن تعقیب کیفری.....
۳۵.....	فصل دوم: اقامه دعوی کیفری.....
۳۶.....	مبحث اول: تعقیب دعوای کیفری.....
۳۶.....	گفتار اول: دادسرا (مرجع تعقیب).....
۳۶.....	بند اول: دادستان.....
۳۷.....	بند دوم: معاون دادسرا.....

۳۷.....	بند سوم: دادیار
۳۷.....	بند چهارم: بازپرس
۳۷.....	گفتار دوم: خصوصیات دادسرا
۳۹.....	مبحث دوم: جهات قانونی شروع به تعقیب دعوی عمومی
۴۰.....	گفتار اول: شکایت شاکی یا مدعی خصوصی
۴۰.....	بند اول: شرایط شکلی شکایت و تقدیم آن توسط شاکی خصوصی
۴۳.....	بند دوم: تقدیم شکایت یا تعقیب توسط نمایندگان قانونی شاکی خصوصی
۴۳.....	بند سوم: تقدیم شکایت توسط ولی یا سرپرست قانونی بزه دیده محجور
۴۵.....	بند چهارم: تقدیم شکایت توسط نهادهای دولتی، غیردولتی
۴۶.....	گفتار دوم: اعلام و اخبار ضابطان دادگستری، مقامات رسمی یا اشخاص موثق و مطمئن
۴۸.....	بند اول: اعلام اشخاص عادی و سازمان‌های مردم نهاد
۵۱.....	بند دوم: اعلام مقامات رسمی
۵۲.....	بند سوم: اعلام ضابطان دادگستری
۵۴.....	بند چهارم: تکالیف ضابطین دادگستری در جرائم مشهود
۵۹.....	بند پنجم: تکالیف ضابطان دادگستری در جرائم غیرمشهود
۸۵.....	گفتار سوم: وقوع جرم مشهود، در برابر دادستان یا بازپرس
۸۶.....	گفتار چهارم: اظهار و اقرار متهم
۸۶.....	گفتار پنجم: اطلاع دادستان از وقوع جرم به طرق قانونی دیگر
۸۷.....	مبحث سوم: شروط و موانع تعقیب دعوی عمومی
۸۸.....	گفتار اول: شروط خاص تعقیب برخی جرائم
۸۸.....	بند اول: لزوم شکایت شاکی خصوصی
۸۹.....	بند دوم: لزوم تحصیل اجازه از برخی مقامات
۹۰.....	گفتار دوم: موانع تعقیب دعوی عمومی
۹۰.....	بند اول: مصونیت‌ها
۹۷.....	بند دوم: اناطه کیفری
۱۰۲.....	بند سوم: جنون
۱۲۴.....	مبحث چهارم: جهات سقوط تعقیب
۱۲۵.....	گفتار اول: جهات شخصی سقوط تعقیب کیفری
۱۲۶.....	بند اول: فوت متهم یا محکوم علیه
۱۲۸.....	بند دوم: گذشت شاکی در جرائم قابل گذشت
۱۲۳.....	بند سوم: شمول عفو

بند چهارم: توبه.....	۱۴۴
گفتار دوم: جهات عینی سقوط تعقیب.....	۱۵۷
بند اول: نسخ قانون.....	۱۵۷
بند دوم: اعتبار امر مختوم.....	۱۶۰
بند سوم: مرور زمان.....	۱۶۹
بند چهارم: اعمال قاعده درأ.....	۱۷۸
فصل سوم: تحقیقات مقدماتی.....	۱۸۱
مبحث اول: تحقیقات مقدماتی و ویژگی‌های آن.....	۱۸۲
گفتار اول: کتبی بودن.....	۱۸۲
گفتار دوم: غیرعلنی بودن.....	۱۸۳
گفتار سوم: محرمانه بودن.....	۱۸۳
گفتار چهارم: سریع.....	۱۸۴
گفتار پنجم: غیر ترافیکی بودن.....	۱۸۵
مبحث دوم: مرجع تحقیق و صلاحیت محلی.....	۱۸۵
گفتار اول: مرجع تحقیق.....	۱۸۵
گفتار دوم: صلاحیت محلی.....	۱۸۶
مبحث سوم: تحقیقات مقدماتی در دادگاه بخش و دادگاه کیفری.....	۱۸۷
گفتار اول: تحقیقات مقدماتی توسط دادگاه بخش.....	۱۸۷
گفتار دوم: تحقیقات مقدماتی توسط دادگاه کیفری.....	۱۸۹
مبحث چهارم: دسترسی به پرونده تحقیقات و برخورداری از وکیل مدافع.....	۱۹۱
گفتار اول: حق دسترسی به پرونده تحقیقات.....	۱۹۱
گفتار دوم: حق برخورداری از وکیل مدافع.....	۱۹۴
گفتار سوم: مصادیق عذر مطالعه در قانون.....	۱۹۵
گفتار چهارم: اعتراض، مرجع اعتراض، زمان اعتراض.....	۱۹۸
مبحث پنجم: موارد عدم انجام تحقیق در دادگستری.....	۱۹۹
گفتار اول: عدم انجام تحقیق یا وجود دادرسی.....	۲۰۰
بند اول: جرائم افراد زیر پانزده سال.....	۲۰۱
بند دوم: جرائم منافی عفت.....	۲۰۱
بند سوم: جرائم تعزیری درجه ۷ و ۸.....	۲۰۳
گفتار دوم: عدم انجام تحقیق به علت نبود دادرسی.....	۲۰۴

مبحث ششم: اقدامات تحقیقی.....	۲۰۵
گفتار اول: معاینه‌ی محل و تحقیقات محلی.....	۲۰۵
گفتار دوم: اعطای نیابت در معاینه محل.....	۲۰۶
بند اول: موضوع و زمان معاینه‌ی محل.....	۲۰۹
بند دوم: حفظ اسرار.....	۲۱۰
بند سوم: شرایط مربوط به موضوع نیابت قضایی.....	۲۱۰
بند چهارم: شرایط مراجع درگیر اعطای نیابت قضایی.....	۲۱۵
بند پنجم: عدم لزوم اجرای مقررات آیین دادرسی مدنی.....	۲۲۰
گفتار سوم: معاینه‌ی محل و تحقیقات محلی با جلب نظر کارشناس.....	۲۲۲
گفتار چهارم: استماع شهادت شهود و گواهان.....	۲۲۳
گفتار پنجم: احضار شاهد.....	۲۲۳
بند اول: احضار شاهدان خاص.....	۲۲۴
بند دوم: استماع شهادت در حضور منشی.....	۲۲۵
بند سوم: نحوه‌ی احضار شهود.....	۲۲۵
گفتار ششم: احضار شاکی.....	۲۲۶
گفتار هفتم: تفتیش و بازرسی.....	۲۲۶
بند اول: تفتیش و بازرسی منازل و اماکن و کشف آلات و ادوات جرم.....	۲۲۷
بند دوم: مرجع انجام بازرسی و تفتیش.....	۲۳۲
بند سوم: تفتیش مراسلات و مخابرات.....	۲۳۲
بند چهارم: ضبط اشیاء.....	۲۳۵
بند پنجم: بازجویی از متهم.....	۲۳۶
بند ششم: احضار متهم.....	۲۴۴
بند هفتم: جلب متهم.....	۲۴۵
بند هشتم: اخذ آخرین دفاع.....	۲۴۷
مبحث هفتم: قرارهای تأمین کیفری و نظارت قضایی.....	۲۴۹
گفتار اول: شرایط اختصاصی و مشترک صدور قرارهای تأمین کیفری.....	۲۵۰
گفتار دوم: انواع قرارهای تأمین کیفری.....	۲۵۱
بند اول: قرار التزام به حضور با قول شرف.....	۲۵۱
بند دوم: قرار التزام به حضور با تعیین وجه التزام.....	۲۵۲
بند سوم: قرار التزام به عدم خروج از حوزه قضایی یا قول شرف.....	۲۵۲
بند چهارم: قرار التزام به عدم خروج از حوزه قضایی با تعیین وجه التزام.....	۲۵۳

پیشگفتار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ
وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ
بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ
وَرُسُلُهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ»^۱

آیین دادرسی کیفری یکی از مهم‌ترین اجزای بدنه نظام‌های دادرسی در تمام دنیا است و راه و روش دادرسی کیفری، از شروع به تعقیب تا انتهای صدور و اجرای رأی را ترسیم می‌کند و مسئولین و مقامات ذی‌ربط و دخیل در حوزه دادرسی کیفری را ملزم و مکلف به اجرای آن می‌کند.

وجود نظم در جامعه جنبه‌های مختلفی دارد. اگر فرایند رسیدگی به یک پرونده و شکایت مشخص نباشد، عاقبت شکایت و تکیه بر قانون برای به دست آوردن حقوقمان چه خواهد شد؟ آیین دادرسی فرآیندی است که در آن ترتیب و نحوه رسیدگی به یک شکایت را مشخص می‌کند. از این رو در این کتاب به بررسی اینکه قانون آیین دادرسی کیفری چیست و تقسیم‌بندی مواد آیین دادرسی کیفری می‌پردازیم. قانون آیین دادرسی کیفری در تقسیم‌بندی قوانین در زمره قوانین شکلی قرار می‌گیرد؛ قانونی که به بررسی روند پیگیری و تعقیب پرونده‌های کیفری می‌پردازد. شاید قانون آیین دادرسی کیفری جزء معدود قوانینی باشد که در متن آن،

۱ «ما رسولان خود را با دلایل روشن فرستادیم و با آنها کتاب (آسمانی) و میزان (سناسایی حق از باطل و قوانین عادلانه) نازل کردیم تا مردم قیام به عدالت کنند؛ و آهن را نازل کردیم که در آن نیروی شدید و منافعی برای مردم است تا خداوند بداند حد کسی او و رسولان را باری می‌کند بی‌آنکه او را ببینند؛ خداوند قوی و شکست‌ناپذیر است!» (سوره مبارکه حدید آیه ۲۵).

خود قانون تعریف شده است. این قانون مقررات تمام مراحل تعقیب کیفری را تعیین می‌کند. تعقیب کیفری شامل مراحل کشف جرم، تعقیب متهم، تحقیقات مقدماتی، میانجی‌گری، برقراری صلح میان طرفین، تعیین نحوه‌ی رسیدگی، صدور رأی، طرق اعتراض به آراء و اجرای آراء است.

قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در ۵۷۰ ماده و ۲۳۰ تبصره مصوب جلسه مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۴ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی طبق اصل هشتاد و پنجم قانون اساسی که با عنوان لایحه به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردیده بود، پس از موافقت مجلس با اجرای آزمایشی آن به مدت سه سال در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۰/۰۹/۱۹ و تائید شورای نگهبانی مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۶، در تاریخ ۱۳۹۳/۰۲/۰۳ طی شماره ۲۰۱۳۵ در روزنامه رسمی کشور منتشر شده است و برابر ماده ۵۶۹ آن، پس از شش ماه از تاریخ انتشار در روزنامه رسمی کشور لازم الاجراء می‌شود.

ضمن احترام کامل به تمامی تلاش و مطالعات صورت گرفته و دیدگاه‌های پژوهشگران و محققان محترم در حوزه حقوق کیفری و با رعایت اصل امانت داری در استفاده از منابع و مراجع گوناگون؛ از جمله مهم‌ترین مباحث این نوشتار مباحث ذیل هستند:

فصل اول: کلیات آیین دادرسی کیفری،

فصل دوم: اقامه دعوی کیفری،

فصل سوم: تحقیقات مقدماتی،

کتاب حاضر کاملاً بر اساس قانون جدید التصویب و الحاقات بعدی آن (تا سال ۱۴۰۰) نگارش یافته است. محقق در کتاب پیش رو تمام تلاش خود را داشته تا مباحث آیین دادرسی کیفری (جلد نخست) را با توجه به آخرین تحولات حقوق کیفری ایران در سال‌های پس از ۱۳۹۲ به بهترین نحو ممکن ارائه دهد که طبعاً از ایراد و انتقاد مصون نیست. از مخاطبین محترم استدعای بذل عنایت و انتقاد موارد ایراد احتمالی به این جانب، باهدف بهبود کیفیت علمی مطالب را دارد.

محمد موسی پور

تابستان ۱۴۰۰